

Nadopunjeno kanonsko djelo

> Nikola Batušić:

Povijest hrvatskoga kazališta
(drugo izdanje)

Hrvatski centar ITI,
Zagreb, 2019.

NO
VE
KNJI
GE

Objavljena prije više od četiriju desetljeća, *Povijest hrvatskog kazališta* akademika, istaknutog teatrologa i cijenjenog profesora, Nikole Batušića bila je i ostala jedini cjeloviti autorski pregled bogate povijesti našeg kazališta. Pozamašna knjiga zahvatila je tako temeljito i detaljno kazališne oblike i tekstove srednjeg vijeka, renesanse, baroka, preko kazališta osamnaestog i devetnaestog stoljeća te hrvatskog narodnog preporoda pa sve do sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Izuzev povijesnih crtica, tekstova i dokumenata knjiga se bavi i brojnim popratnim teatrološkim temama: scenskim prostorima i zgradama, političkim kontekstom, izmjenama organizacijskog i financijskog ustrojstva kazališta, repertoarnom politikom, značajkama glumačkih oblića, pojedinim segmentima kazališne umjetnosti (zasebna poglavlja o scenografiji i kazališnoj režiji, npr.) te detaljnim zasebnim pregledom razvoja kazališta u svim većim gradovima Hrvatske.

Svojim opsegom i jedinstvenošću knjiga Nikole Batušića postala je obavezno štivo svakog teatrologa, kritičara, kazalištarca ili općenito zaljubljenika u kazalište, pa nije ni čudo da je već niz godina nema na tržištu. Početna naklada odavno je razgrabljena, a knjigu je go-

tovo nemoguće naći u knjižnicama ili antikvarijatima. Kombinacije njezine vrijednosti i nedostupnosti potaknula je tako uredništvo cijenjene biblioteke Mansioni Hrvatskog centra ITI da se odluči za drugo, nadopunjeno izdanje ovog klasika domaće teatrologije.

Kako teatrologija nije fosilizirana znanstvena disciplina, već su njeni zaključci i teze, kako estetske tako i one povijesnog karaktera, podložne izmjenama, tako je i sam autor godinama nakon izlaska prvog izdanja nastavio proučavati nove spoznaje i činjenice, ispravljati pogreške koje su se potkrale, puniti praznine u povijesnim podacima te sagledavati građu u novim okolnostima. Sve te izmjene uredno je bilježio i pripremao za drugo izdanje knjige koje je tako postalo još opsežnije i preciznije u odnosu na prvo. Kako nas je, nažalost, Nikola Batušić napustio prije jedanaest godina, uredničke odgovornosti u ovom izdanju uhvatio se također cijenjeni teatrolog, akademik i profesor Boris Senker koji usto napisao i dodatak u kojem je sažeto obuhvatio i suvremenu povijest hrvatskog kazališta od godine na kojoj se Nikola Batušić zaustavio (1971.) do kraja dvadesetog stoljeća, zaključno s 2000. godinom. Vlastitim riječima, Boris Senker smatra kako njegov dodatak nije nastavak Batušićeva rukopisa, već ga opisuje kao „sažetu kroniku vremena“ koja novom čitatelju ovog uistinu značajnog djela omogućuje da ga sagleda u novom kontekstu te u novim društvenim i političkim okolnostima koje su znatno izmijenjene u odnosu na doba izvornog izdavanja knjige.

Uz navedene prepravke i dodatak, drugo izdanje knjige sadrži i obilniji likovni materijal, poglavito se to odnosi na brojne fotografije kazališnih predstava, portrete glumaca i glumica te preslike važnih teatroloških dokumenata koji su u međuvremenu otkriveni i postali dostupni javnosti poput, na primjer, pronalaska prvog izdanja Držićeve Tirene iz 1551. godine u arhivu Nacionalne knjižnice u Milanu, za što je zaslužan muzikolog Ennio Stipčević. Knjiga je pisana tipičnim stilom Nikole Batušića, jasnim i čistim rečenicama koje nedvosmisleno precizno iznose činjenice, no koje ni trenutak ne poprimaju suhoparan teoretski diskurs. Vrlo često autor unutar pojedinog poglavlja navodi i životne priče ili anegdote koje čitatelju približavaju kontekst vremena i osvješćuju činjenicu kako je kazalište bilo i ostalo dio

društva unutar kojeg djeluje. Važno je naglasiti kako se autor prilikom pisanja ne skriva iza samonametnute neutralne pozicije promatrača, već nerijetko u njegovom pismu proradi nerv kazališnog kritičara koji britko secira određene pojave i anomalije kojih ni danas u hrvatskom glumištu ne nedostaje.

Zaključno, drugo i nadopunjeno izdanje „Povijesti hrvatskog kazališta“, sa svojih više od 550 stranica, obave-

zno je i neizostavno štivo za svakog kazalištarca željnog saznanja o povijesti hrvatskog kazališta neovisno o tome zanima li ga ono iz stručnih ili neformalnih pobuda. Ne sumnjam kako će i ovo, drugo izdanje knjige doživjeti sudbinu prethodnoga, biti brzo rasprodano te naći svoje mjesto u javnim i privatnim knjižnicama brojnih zaljubljenika u kazalište. ■

Ivan Trojan

Dalekosežnost kazališne kritike

> Alen Biskupović:

Osječka kazališna kritika
(1902. – 1945.)

Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Osijek, 2019.

NO
VE
KNJI
GE

Alen Biskupović, profesor na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku te jedan od najrevnijih i najplodonosnijih hrvatskih kazališnih kritičara srednje generacije, autor je studije *Osječka kazališna kritika* od 1902. do 1945. godine koja svojim sadržajem pokazuje na koji je način teatrologija disciplinarno uključiva. Kazališna kritika jest nepretjerano uvjerljiv, izrazito subjektivan i ovisan podatak pri rekonstrukciji minolog kazališnog čina, no Biskupović nam posredno, kroz praćenje kazališne kritičke djelatnosti devetero osječkih kulturna djelatnika i novinara, dodatno izoštrava fokus pri sagledavanju po-

stojećih spoznaja o turbulentnim događanjima u Osijeku u prvoj polovici 20. stoljeća, a koje su vezane uz društvena, politička, ekonomska, kulturološka i etnološka pitanja.

Doba je to svojevrsnog „zakašnjelog“ narodnog preporoda u Osijeku koji je osigurao, primjerice, utemeljenje drugog hrvatskog nacionalnog kazališta 1907. godine. No ako dodatno kontekstualiziramo, Osijek je do konca 19. stoljeća izrastao u moderan srednjoeuropski grad, jedan od najvećih i industrijski najrazvijenijih u Hrvatskoj u kojem je na prijelazu stoljeća živjelo gotovo dvostruko više njemačkog stanovništva u odnosu na hrvatsko. Prvi popis stanovništva Osijeka u novostvorenoj državi SHS iz 1921. godine donosi podatak o deset tisuća Nijemaca, što čini preko trideset posto ukupnog broja stanovništva Osijeka. Usto, i ne samo zbog germanizatorske politike austrijske carevine, već i zbog praktičnih potreba svakodnevnne i poslovne komunikacije, ali i odslikavanja višeg društvenog statusa, njemački je jezik bio nezaobilazno sredstvo uzajamnog povezivanja mnogih narodnosti zastupljenih u Osijeku. Germanska je supremacija vrlo jasno vidljiva u gospodarskom, političkom i kulturnom životu Osijeka. Perifernost u odnosu na maticu zemlju s jedne strane, i većinsko njemačko stanovništvo u Osijeku uzrokuju sve do posljednjeg desetljeća 19. stoljeća stanje političke letargije, političkog poltronstva i indiferentnosti prema hrvatskom nacionalnom pokretu. Bogati i poduzetni građani, većinom nehrvatskog porijekla, politička opredjeljenja iskazuju u lojalnosti prema caru i vojsci, ili pak kasnije i prema mađarskoj upravi. Osijek do početka 20. stoljeća neskriveno izražava njemački